

Какво можем да научим от Кидланд и Прескът

Димитър Чобанов

През миналата седмица бяха обявени официално носителите на Нобеловата награда за икономика за 2004 г. Това са американецът Едуард Прескът и норвежецът Фин Кидланд, като конкретните постижения, заради които им е присъдено авторитетното отличие, са в областта на бизнес-циклите и макроикономическата политика.

Един от основните моменти в изследванията на двамата професори е проблемът за времевата непоследователност (time inconsistency) при провеждането на паричната политика – властите имат желание да понижат инфлацията в дългосрочен план като повишат лихвените проценти, но политическите ограничения ги възпират да понесат краткосрочните разходи, за да го извършат.

Едно от най-новите изследвания на Едуард Прескът се отнася до работното време в Съедините щати и Европейския съюз¹. Според статията в настоящия момент американците работят с 50% повече от германците, французите и италианците, докато през 70-те години европейците са работили повече от американците. Причината за това е различното данъчно облагане на труда и по-конкретно ефективната пределна данъчна ставка върху доходите от труд.

Друг важен извод от тази статия е, че еластичността на предлагане на труд спрямо данъчното облагане в развитите индустриални страни е около 3 – т.е. при повишаване на данъка с 1% предлагането на труд се понижава с около 3%. Това според Прескът е добра новина – тази еластичност не дава възможност да се повишават данъците. Ако еластичността на предлагане на труд е по-малка от единица (тогава то е нееластично) управляващите могат да избират при необходимост между две неблагоприятни възможности: да повишават данъците за младите хора, като по този начин намаляват благосъстоянието им, или да не изпълнят обещанията си по отношение на възрастните хора за получаваните от тях пенсии при разходопокривната система.

Високата еластичност на предлагане на труд означава, че когато населението застарява, обещанията за плащания към възрастните хора сега и в бъдеще не могат да бъдат финансирани чрез повишаване на данъците. Обещанията могат да бъдат спазени чрез намаляване на ефективната пределна данъчна ставка върху труда и преминаване към капиталово натрупваща пенсионна система. Изискването към хората да спестяват средства за годините, когато вече не могат да работят, всъщност не представлява данък и следователно не намалява предлагането на труд.

Прескът предлага и конкретна реформа на пенсионното осигуряване в Съединените щати. При нея 8.7% от доходите от заплата се влагат в лична сметка, по която се генерира допълнителен доход. При пенсиониране натрупаната сума се анюализира (изчисляват се еднакви по размер суми, в зависимост от честотата периода на изплащане). Резултатите от реформата са посочени в таблицата, като по всички посочени показатели се наблюдава подобрене при въвеждането на капиталова система спрямо настоящата разходопокривна.

Като заключение можем да кажем, че необходимостта от реформа в пенсионното осигуряване е осъзната дори и за страни с много по-благоприятна демографска структура и тенденции от България. Изводите на нобеловия лауреат Прескът са неоспорими и важат не само за Съединените щати, но и за България. Тук също реформата на пенсионната система е наложителна и ще въздейства позитивно на спестяванията на населението, на акумулирането на капитал, на производството и потреблението и в крайна сметка на доходите и богатството на българите. Ето защо

¹ Виж Prescott, E. (2004) "Why Do Americans Work So Much More Than Europeans?" Federal Reserve Bank of Minneapolis Quarterly Review, vol. 28, No. 1

подобна реформа трябва да бъде предприета колкото е възможно по-скоро, още повече че в момента макроикономическата ситуация е благоприятна за такива действия с дългосрочни последици за всички.

Таблица 1: Резултати от предложената пенсионна реформа в САЩ

Система	Разходопокривна	Капиталова
Производство	100	123
Капитал/Производство	2.77	4.91
Предлагане на труд	100	111
Потребление на човек	100	117
Задължения на социалното осигуряване/Нетно производство	4.62	0
Благосъстояние	100	109
Ефективно облагане на труда	40%	27.05%

Източник: Prescott (2004)